

Minister Klimatu i Środowiska

BKA-KA.082.1.2024.MB
3219089.12663382.10172117
Warszawa, 12-06-2024

Pan
Marian Banaś
Prezes
Najwyższej Izby Kontroli

LKR

13.06.2024

PREZES
Najwyższej Izby Kontroli

Marian Banaś

Szanowny Panie Prezesie,

w odpowiedzi na Pana pismo¹, zgodnie z art. 64 ust. 2 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli², proszę o przyjęcie stanowiska do Informacji o wynikach kontroli pn. *Działania na rzecz odpowiedniej jakości powietrza w uzdrowiskach*.

Wniosek nr 1 skierowany do Ministra Klimatu i Środowiska: *Podjęcie współpracy z Ministrem Zdrowia w celu rozważenia możliwości stworzenia wyodrębnionego instrumentu finansowego zapewniającego wsparcie dla gmin uzdrowiskowych, wobec których Minister Zdrowia stwierdził nieprawidłowości związane z niespełnieniem warunków wskazanych w art. 34 ust. 1 pkt 2 lub 4 ustawy uzdrowiskowej, na realizację zadań mających na celu usunięcie tych nieprawidłowości w wyznaczonym przez Ministra Zdrowia okresie.*

Nieprawidłowości związane z jakością powietrza w gminach uzdrowiskowych wynikają z ponadnormatywnych stężeń pyłu PM10, PM2,5 i benzo(a)pirenu, których główną przyczyną jest emisja zanieczyszczeń z ogrzewania budynków jednorodzinnych lub wielorodzinnych przy pomocy źródeł ciepła na paliwa stałe. W celu wyeliminowania tych źródeł emisji funkcjonują ogólnopolskie programy: Czyste Powietrze (dla budynków jednorodzinnych) i Ciepłe Mieszkanie (dla budynków wielolokalowych), które mogą i powinny być wykorzystywane również w gminach uzdrowiskowych. W realizację obu programów włączone są gminy. W ramach programu Czyste Powietrze gminy na podstawie porozumień z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej mogą tworzyć punkty obsługi, gdzie mieszkańcy mogą uzyskać fachową pomoc przy planowaniu inwestycji i składaniu wniosków. W ramach programu Ciepłe Mieszkanie gmina pozyskuje dofinansowanie z NFOŚiGW i przeprowadza nabór dla beneficjentów na swoim obszarze.

Z tego względu od aktywności i zaangażowania gmin uzdrowiskowych zależy stopień pozyskania i wykorzystania środków z ogólnopolskich programów przeznaczonych na wymianę indywidualnych źródeł ciepła, które w największym stopniu przyczyniają się do złej jakości powietrza.

Ponadto Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej realizuje programy finansowe skierowane bezpośrednio do gmin uzdrowiskowych:

¹ Pismo z 28 maja 2024 r. (LKR.430.1.2024).

² Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2022 r. poz. 623).

1. Program priorytetowy „Klimatyczne Uzdrawiska” Część 2) *Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej na terenie gmin uzdrowiskowych* ukierunkowany na poprawę jakości powietrza w gminach uzdrowiskowych oraz na obszarach ochrony uzdrowiskowej. Celem Programu jest poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych na terenie uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej poprzez zoptymalizowane inwestycje w poprawę efektywności energetycznej oraz zwiększenie produkcji energii z odnawialnych źródeł.

2. Program priorytetowy „Polska Geotermia Plus” Część 1) *Geotermia głęboka*, którego celem jest zwiększenie wykorzystania zasobów geotermalnych w Polsce. Dodatkowo w ramach tego Programu, w Części 2) *Wdrożenie geotermii niskotemperaturowej w gminach uzdrowiskowych – pilotaż na terenie gmin Krynica – Zdrój i Rabka – Zdrój* realizowane są przedsięwzięcia w zakresie rozpoznawania warunków termicznych oraz wykorzystania energii ciepłej górotworu na potrzeby energetyczne na terenie gmin uzdrowiskowych Krynica-Zdrój i Rabka-Zdrój. Program obejmuje wykonywanie prac i robót geologicznych związanych z wykorzystaniem ciepła Ziemi na głębokościach do 150 m p.p.t. wraz z wykonaniem instalacji demonstracyjnych, wykorzystujących ciepło Ziemi.

Szczegółowa informacja na temat wspomnianych programów NFOŚiGW dostępna jest w Zestawieniu programów przedsięwzięć proekologicznych, mających na celu poprawę jakości powietrza, stanowiącym Załącznik nr 2 do dokumentu pn. *Aktualizacja Krajowego Programu Ochrony Powietrza do 2025 r. (z perspektywą do 2030 r. oraz do 2040 r.)*³.

Wniosek nr 2: *Ujednoczenie poziomów alertowych określanych w PDK, ustanowionych w poszczególnych województwach oraz sposobu informowania obywateli o niedostatecznej jakości powietrza (np. poprzez uszczegółowienie zasad sporządzania PDK określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2019 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych).*

Wniosek zostanie uwzględniony na etapie przygotowania nowelizacji przepisów krajowych, w tym rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 14 czerwca 2019 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych⁴, których celem będzie transpozycja wymagań nowej dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy.

Wniosek nr 3: *Opracowanie i wdrożenie systemu powiadamiania o niedostatecznej jakości powietrza, który w sposób bardziej zautomatyzowany zapewni przekazywanie odpowiednich informacji do kolejnych uczestników tego systemu, celem zwiększenia przejrzystości ogłaszanych komunikatów i wyeliminowania różnic w ich liczbie.*

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (dalej: Poś)⁵, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (dalej: GIOŚ) na bieżąco (przez cały rok, w tym w dni wolne od pracy) informuje o ryzyku przekroczenia lub przekroczeniu norm jakości powietrza dla pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5}, SO₂, NO₂, NO_x, O₃, C₆H₆, CO oraz Pb, As, Cd, Ni i benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀.

Proces przygotowywania powiadomień przez pracowników GIOŚ jest poprzedzony analizą wyników pomiarów oraz wyników prognoz krótkoterminowych jakości powietrza

³ <https://www.gov.pl/web/klimat/krajowy-program-ochrony-powietrza>.

⁴ Dz. U. poz. 1159.

⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 54, art. 94 pkt 1b i 1c.

przygotowywanych codziennie przez Instytut Ochrony Środowiska - Państwowy Instytut Badawczy, jak również prognoz meteorologicznych, i jest wykonany w określonym zakresie czasowym. W przypadku stwierdzenia w danym dniu ryzyka przekroczenia lub wystąpienia przekroczenia poziomu informowania lub poziomu alarmowego, GIOŚ przygotowuje powiadomienie, które do godziny 10.00 danego dnia jest przekazywane do właściwego wojewódzkiego centrum zarządzania kryzysowego (dalej: wczk), zarządu województwa oraz Ministerstwa Klimatu i Środowiska. Powiadomienia te przesyłane są przez GIOŚ pocztą elektroniczną, a dla województwa mazowieckiego za pośrednictwem narzędzia informatycznego Mazowieckiego Urzędu Marszałkowskiego (platforma SYSLOP)⁶. W przypadku wdrażania tego typu narzędzi przez inne urzędy marszałkowskie GIOŚ deklaruje współpracę w celu zautomatyzowania przekazywania informacji do kolejnych użytkowników systemu.

Ponadto, w przypadku wystąpienia ryzyka przekroczenia poziomu alarmowego dla pyłu zawieszonego PM10, GIOŚ, równoległe do powiadomień do wczk, wysyła powiadomienia do Rządowego Centrum Bezpieczeństwa (dalej: RCB). Powiadomienia te są rozsyłane przez RCB w formie wiadomości SMS na numery telefonów komórkowych znajdujących się na obszarze powiatu, którego dotyczy ryzyko przekroczenia.

W ramach transpozycji nowej dyrektywy w sprawie jakości powietrza (AAQD) konieczne będzie dostosowanie systemu powiadamiania o niedostatecznej jakości powietrza do nowych przepisów dyrektywy. Ministerstwo Klimatu i Środowiska dostrzega potrzebę wprowadzenia na tym etapie ujednoczenia podejścia do planów działań krótkoterminowych w ramach całego kraju oraz automatyzacji komunikatów ostrzegawczych o niedostatecznej jakości powietrza.

Wniosek nr 4: *Rozważenie możliwości ukierunkowania działań GIOŚ na przeprowadzenie mobilnych pomiarów jakości powietrza w Ustroniu na niżej położonych obszarach miasta niż obecna lokalizacja stacji pomiarowej PMŚ, celem zweryfikowania skali możliwych różnic w jakości powietrza.*

Stacja monitoringu jakości powietrza w Ustroniu przy ul. Sanatoryjnej znajduje się w strefie ochrony uzdrowskiej A, na wys. 411 m n.p.m. Wokół stacji znajdują się obiekty sanatoryjne i hotele, nie występują tam indywidualne budynki mieszkalne. Zabudowa mieszkaniowa centrum miasta Ustroń znajduje się na wys. około 350-360 m n.p.m.

Celem pomiarów prowadzonych na stacji w Ustroniu jest uzyskanie wyników pomiarów zanieczyszczeń dla obszaru uzdrowiska w strefie śląskiej, dla potrzeb rocznej oceny jakości powietrza. Na stacji od 2012 r. prowadzone są pomiary automatyczne tlenków azotu (NO₂, NO, NO_x), dwutlenku siarki (SO₂), ozonu (O₃), a od końca 2013 r. automatyczne pomiary pyłu zawieszonego PM10.

W latach 2014-2023 średnioroczne stężenia pyłu zawieszonego PM10 na stacji w Ustroniu nie przekraczały poziomu dopuszczalnego (40 µg/m³) i wahały się w przedziale od 15 do 28 µg/m³. Dopuszczalna częstość przekraczania dla stężeń dobowych (50 µg/m³), wynosząca 35 dni, została przekroczona tylko w 2014 r. i wyniosła 37 dni.

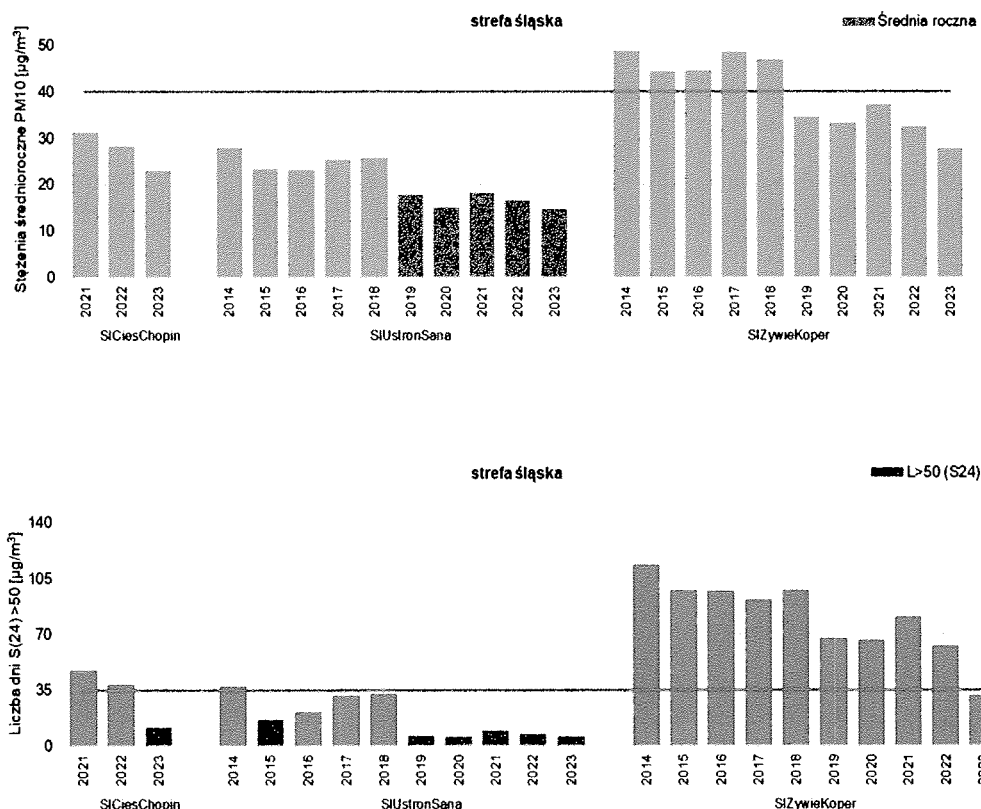
⁶ Więcej na <https://syslop.pl/>.

Stacjami znajdującymi się w południowej części województwa śląskiego, w obszarze górskim, najbliższymi położonymi w stosunku do stacji w Ustroniu, są stacje:

- w Cieszynie przy ul. Chopina (powiat cieszyński), na której prowadzony jest automatyczny pomiar pyłu zawieszonego PM10 od końca 2020 r. (na podstawie wyników z tej stacji przekazywane są powiadomienia o ryzyku przekroczenia poziomów informowania i alarmowych dla obszaru powiatu cieszyńskiego),
- w Żywcu przy ul. Kopernika (powiat żywiecki), na której prowadzone są pomiary od 2005 r. w zakresie pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5, tlenków azotu (NO₂, NO, NO_x), dwutlenku siarki (SO₂), benzo(a)pirenu (B(a)P) oraz benzenu (C₆H₆).

W latach 2021-2023 średnioroczne stężenia pyłu zawieszonego PM10 na stacji w Cieszynie nie przekraczały poziomu dopuszczalnego (40 µg/m³) i znajdowały się w przedziale od 23 do 31 µg/m³. Dopuszczalna częstość przekraczania dla stężeń dobowych, wynosząca 35 dni, została przekroczona w 2021 r. (47 dni) i w 2022 r. (38 dni).

Poniżej przedstawiono średnie roczne stężenia pyłu zawieszonego PM10 oraz liczbę dni z przekroczeniami średniodobowego poziomu dopuszczalnego ze stacji w Cieszynie, Ustroniu i Żywcu.

Średnioroczne stężenia pyłu zawieszonego PM10 i liczba dni z przekroczeniami średnich dobowych, ze stacji w Cieszynie, Ustroniu i Żywcu

Mając na uwadze wnioski z kontroli NIK, wyniki analiz pomiarów ze stacji⁷ oraz analiz wyników modelowania, GIOŚ rozważy możliwość wykonania pomiarów jakości powietrza mobilną stacją pomiarową w sezonie grzewczym 2024/2025 (od października 2024 r. do marca 2025 r.). Pomiar ten będzie dotyczył zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, a także oznaczenia zawartości B(a)P w pyle zawieszonym PM10.

Z wyrazami szacunku

Z upoważnienia

Krzysztof Bolesta
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ - podpisany cyfrowo/

⁷ W strefie A uzdrowiska Ustroń i stacji znajdujących się w strefie zabudowy mieszkaniowej.

